

Etelä-
Pohjanmaan
maahanmuutto-
ohjelma

ETELÄ-POHJANMAAN LIITTO

Regional Council of South Ostrobothnia

Etelä-Pohjanmaan liitto

Etelä-Pohjanmaan maahanmuutto-ohjelma, B:104, 2022

ISBN 978-951-766-433-2, ISSN 2670-2266

www.epliitto.fi

Sisältö

1 Johdanto	3
1.1 Tausta ja tarve maahanmuutto-ohjelmalle	3
1.2 Laki kotoutumisen edistämisestä.....	4
1.3 Maahanmuutto-ohjelman laadinta	5
2 Etelä-Pohjanmaan maahanmuutto tilastoina.....	6
2.1 Väestönkehitys haastaa Etelä-Pohjanmaan tulevaisuuden.....	6
2.2 Maahanmuutto Etelä-Pohjanmaalla.....	8
3 Visio ja päätavoite	10
3.1 Visio	10
3.2 Päätavoite.....	10
4 Maahanmuutto-ohjelman teemat ja sisältö.....	11
4.1 Työllisyys.....	11
4.2 Koulutus.....	13
4.3 Terveys, hyvinvointi ja asuminen	14
4.4 Kaksisuuntainen kotoutuminen.....	16
5 Ohjelman toimeenpano ja seuranta	18

1 Johdanto

1.1 Tausta ja tarve maahanmuutto-ohjelmalle

Etelä-Pohjanmaa on monessa suhteessa elinvoimainen maakunta. Maakunnan työllisyystilanne on erittäin vahva, ja koronapandemian tuomasta shokista on ainakin työttömyyden näkökulmasta toivuttu nopeasti.

Alueen elinkeinotoiminta ja yrityskehitys ovat vireitä. Etelä-Pohjanmaalla toimii asukaslukuun suhteutettuna heti Uudenmaan jälkeen eniten yrityksiä Manner-Suomen maakunnista. Myös monilla sosioekonomiaa ja hyvinvointia kuvaavilla mittareilla maakunnan asema on vahva. Vaikka maakunnan väestön koulutustaso on matala, voi maakunnan työllisyysasteen perusteella väittää, että nykyisen työvoiman osaamistaso palvelee alueen elinkeinotoimintaa.

Etelä-Pohjanmaa on pääradan ansiosta vahvasti kytkeytynyt Helsinki–Tampere–Seinäjoki-kasvukäytävään, joka on muodostunut pääradan ympärille. Seinäjoen kehitys on ollut poikkeuksellisen vahvaa keski-suureksi kaupungiksi lähes kaikilla mittareilla.

Kun tarkastellaan vieraskielisen väestön osuutta, Etelä-Pohjanmaa on tilastojen valossa Suomen maakunnista peränpitäjä. Etelä-Pohjanmaan väestöstä vain 2,6 prosenttia puhui äidinkielenään muita kuin kotimaisia kieliä (suomi, ruotsi, saame) vuonna 2021. Etelä-Pohjanmaalle kohdistuu kaikista Suomen maakunnista vähiten maahanmuuttoa. Myös nettomaahanmuutto on maakuntien alhaisin. Tilanteen muuttaminen edellyttää määrätietoista ja laaja-alaisia toimia.

Etelä-Pohjanmaan maakuntastrategia kokoaa Etelä-Pohjanmaan maakuntasuunnitelman 2050, maakuntaohjelman 2022–2025 ja älykkään erikoistumisen strategian 2021–2027. Maakuntastrategiassa tunnistetaan huoli maakunnan väestönkehityksestä. Etelä-Pohjanmaan maakuntastrategian pitkän aikavälin tavoitteena on **pyrkä sopeutumaan taantuvaan väestönkehitykseen ja vakiinnuttamaan väestörakenne kestäväille pohjalle**. Maakuntastrategiassa yhdeksi ratkaisuksi esitetään nettomaahanmuuton kaksinkertaistamista vuoden 2019 tasoon verrattuna.

Tämä maahanmuutto-ohjelma kytkeytyy näin ollen keskeisesti maakuntastrategiaan ja toteuttaa osaltaan maakuntastrategian tavoitteita.

1.2 Laki kotoutumisen edistämisestä

Laki kotoutumisen edistämisestä oli Etelä-Pohjanmaan maahanmuutto-ohjelman valmistelun aikana lausuntokierroksella ja menossa eduskunnan käsittelyyn. Lakimuutoksen tavoitteena on nopeuttaa maahanmuuttajien kotoutumista ja työllistymistä. Lakiuudistus lisää kuntien vastuuta kotoutumisen edistämisestä. Jatkossa kotoutumista edistävät palvelut järjestettäisiin osana uutta kunnan maahanmuuttajille tehtävää yksilökohtaista kotoutumisohjelmaa, joka sisältäisi

- osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin
- kotoutumissuunnitelman
- monikielisen yhteiskuntaorientaation
- koulutusta
- muita kotoutumista ja työllistymistä edistäviä palveluita
- ohjausta ja neuvontaa
- jatko-ohjausta ohjelman päättyessä.

Nykyisin kotoutumissuunnitelmia tehdään työttöminä työnhakijoina TE-palveluissa oleville maahanmuuttajille, joiden oleskeluluvan myöntämisestä on kulunut enintään kolme vuotta ja jotka pystyvät osallistumaan kokopäiväisesti kotoutumista ja työllistymistä edistäviin toimenpiteisiin ja palveluihin.

Maahanmuuttajia pyritään saamaan varhaisemmin palveluiden piiriin siten, että kunnat tekisivät osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin ja kotoutumissuunnitelman sekä työttömille että työvoiman ulkopuolella oleville maahanmuuttajille. Työvoiman ulkopuolella ovat kansainvälistä suojelua saavat, kotihoidon tukea saavat ja ihmiskaupan uhrit. Arvioinnit voidaan tehdä kunnan ja hyvinvointialueen yhteistyössä.

Kotoutumiskoulutus sisältyy kuntien vastuulla olevaan kotoutumisohjelmaan. Kotoutumiskoulutukseen kuuluu jatkossa suomen tai ruotsin kielen taidon päättöttestaus. Lisäksi kotoutumiskoulutus nivotaan tiiviimmin yhteen muiden työllisyys- ja koulutuspalveluiden kanssa. Työvoimapalvelu-uudistuksen myötä myös työllistymisen edistämisen palvelut siirtyvät vuonna 2024 kuntien vastuulle, joten kunnilla tulee olemaan merkittävä rooli maahanmuuttajien kotoutumisen, osaamisen kehittämisen ja työllistymisen tukemisessa.

Maailmalla tapahtuvat äkilliset muutokset vaikuttavat siihen, että Suomeen voi saapua odottamattomasti suuria määriä kansainvälistä suojelua hakevia henkilöitä. Tämän vuoksi tulee varautua pitkäjänteisesti siihen, että kansainvälistä

suojelua saavien maahanmuuttajien palveluiden järjestämisestä huolehditaan entistä enemmän paikallisella tasolla.

1.3 Maahanmuutto-ohjelman laadinta

Etelä-Pohjanmaan maahanmuutto-ohjelman laadinta käynnistyi loppuvuodesta 2021. Valmis ohjelma hyväksyttiin maakuntahallituksessa syyskuussa 2022.

Etelä-Pohjanmaan maahanmuutto-ohjelman laadinnassa käytettiin tausta-aineistona muun muassa maakuntaliiton syksyllä 2021 toteuttamaa maahanmuuttostrategiaa koskevaa kyselyä (13 vastausta). Työn alkuvaiheessa laadittiin Etelä-Pohjanmaan alueprofiilia ja maahanmuuttoa koskeva tilastollinen tausta-analyysi, jota käytettiin pohjatietona ja syötteenä muissa työvaiheissa sekä ohjelman temaattisten sisältöjen määrittelyssä. Tilastoaineisto päivitettiin elokuussa 2022 vuoden 2021 luvuilla. Tilastoaineisto toimii ohjelman liitemateriaalina ja nostaa osaltaan esiin Etelä-Pohjanmaan maahanmuuttoa koskevia kehityskohteita.

Tausta-aineistona käytettiin myös TE-toimiston, työllisyyden kuntakokeilun, ELY-keskuksen, ammattikorkeakoulun, ammatillisten ja vapaan sivistystyön oppilaitosten, kuntien johtoryhmien, järjestöjen, yrittäjien sekä puolueiden johtotason edustajille lähetettyä kyselyä. Kysely lähetettiin 143 henkilölle ja siihen vastasi 38 henkilöä (27 %).

Lisäksi valmistelun yhteydessä haastateltiin 27 kuntien, työllisyydenhoidon, koulutuksen, yritysmaailman ja edunvalvontajärjestöjen edustajaa.

Kyselyjen ja haastatteluiden avulla muotoiltiin keskeisiä teemoja ohjelmalle. Niihin liittyviä tavoitteita ja sisältöjä ideoitiin kahdessa työpajassa. Huhtikuussa 2022 järjestettyyn ensimmäiseen työpajaan osallistui 46 henkilöä ja toiseen, kesäkuussa järjestettyyn, 38 henkilöä laajalti eri sidosryhmistä.

Alustavia ohjelman sisältöjä esiteltiin maakunnan yhteistyöryhmän kokouksessa toukokuussa. Maahanmuutto-ohjelman visiota, tavoitteita, teemoja ja alustavia toimenpide-ehdotuksia validoitiin neljässä temaattisessa työpajassa kesäkuussa. Validointityöpajoihin osallistuivat ohjelman sisällön mukaisesti työllisyyden, koulutuksen ja kuntien kotoutumisen tuen edustajat. Ohjelmaluonnosta ja keskeistä sisältöä esiteltiin maakuntahallitukselle kesäkuun kokouksen

yhteydessä. Elokuussa järjestettiin ohjelman seuranta ja arviointia koskeva työpaja, johon osallistui ohjausryhmän lisäksi oppilaitoksen edustaja.

Ohjelmavalmistelua tuki lisäksi ohjausryhmä, joka kokoontui valmistelun aikana neljä kertaa. Ohjausryhmän puheenjohtajana toimi maakuntavaltuuston puheenjohtaja, kansanedustaja Mikko Savola.

2 Etelä-Pohjanmaan maahanmuutto tilastoina

Tässä luvussa esitellään tilastollisen analyysin pohjalta tehdyt johtopäätökset Etelä-Pohjanmaan lähitulevaisuuden näkymistä erityisesti maahanmuuton ja vieraskielisen väestön näkökulmasta.

Tilastollinen analyysi on ohjelman erillisenä liiteaineistona ja saatavilla Etelä-Pohjanmaan liiton kautta.

2.1 Väestönkehitys haastaa Etelä-Pohjanmaan tulevaisuuden

Etelä-Pohjanmaan kehityksessä 2010-luvulla ja erityisesti tulevassa kehityksessä on yksi erittäin suuri haaste: väestönkehitys. Vaikka lähes kaikilla muilla mittareilla maakunnan tila ja kehitys ovat vahvoja, Etelä-Pohjanmaan väestönkehitys on ollut heikkoa. 2010-luvun aikana maakunnan väestönkehitys kääntyi voimakkaan negatiiviseksi syntyvyyden laskun ja suurten maan sisällä kärsittyjen muuttotappioiden seurauksena. 2010-luvulla syntyvyys lähes romahti Suomessa ja tämä pohja on pudonnut pois myös Etelä-Pohjanmaan kehityksestä. Nykyisen väkiluvun säilyttäminen vaatisi erittäin suuria muuttovoittoja joko maan sisältä tai ulkomailta. Maakunnan sisällä väestönkehitys on hyvin eriytynyt: Seinäjoki kasvaa yhä vahvasti, mutta muualla maakunnassa väestö vähenee erittäin nopeasti. Vaikka maakunnan väestönkehityksen tilanne ei ole poikkeuksellinen muihin maakuntiin verrattuna, tulee maakunnan väestönkehityksen nykytila ja tulevaisuus huomioida vakavana haasteena Etelä-Pohjanmaan elinvoiman säilymisen näkökulmasta.

Väestönkehityksen ja maakunnan demografian ongelmat näkyvät etenkin työikäisen väestön kehityksessä. Maakunnan 15–64-vuotias väestö väheni jopa 15 000 henkilöllä vuosien 2010–2021 aikana eli yli 12 prosentilla. Työikäisen väestön supistumisen taustalla vaikuttavat useat eri väestönkehityksen osatekijät ja ilmiöt, mutta keskeisimmät työikäistä väestöä supistaneet tekijät olivat suuret muuttotappiot maan sisällä etenkin Pirkanmaalle ja Uudellemaalle sekä työikäisen väestön ikärakenne. Maakunnan kyky vaikuttaa etenkin jälkimmäiseen muutostekijään on hyvin rajallinen. 2010-luvulla suuret ikäluokat siirtyivät eläkeikään vieden mukanaan 32 600 työikäistä henkilöä.

Työikäinen väestö vähenee merkittävästi myös tulevaisuudessa. MDI:n vuoden 2021 väestöennusteen mukaan Etelä-Pohjanmaan työikäinen väestö tulee vähenemään lähes 18 000 henkilöllä (-16 prosenttia) vuoteen 2040 mennessä. Merkittävä osa tästäkin kehityksestä perustuu yksin työikäisen väestön ikärakenteeseen: 2020-luvun aikana 23 prosenttia ja vuosien 2021–2040 aikana 44 prosenttia maakunnan nykyisestä työikäisestä väestöstä siirtyy eläkeikään ja tilalle siirtyy huomattavasti pienempiä ikäkohortteja. Samalla maakunta uhkaa menettää maan sisäisessä muuttoliikkeessä työikäistä väestöä muualle maahan.

Työikäisen väestön väheneminen vaikuttaa merkittävästi maakunnan elinkeinotoimintaan, huoltosuhteisiin, palveluiden järjestämiseen sekä laajemmin alueen elinvoimaan. 2010-luvun aikana työllisen työvoiman osalta vahvasti kasvanut työllisyysaste kompensoi suuren osan työikäisen väestön supistumisen vaikutuksesta, mutta maakunnan sisäisten työvoimareservien aktivointi ei riitä enää tulevaisuudessa takaamaan edes maltillista työllisen työvoiman supistumista. Samaan aikaan lähimaakuntien väestöllinen kehitys on huomattavasti Etelä-Pohjanmaata vahvempaa. Pirkanmaalla etenkin Tampereen kaupunkiseudun povataan kasvavan voimakkaasti tulevaisuudessa, ja Pohjanmaan ja jopa Keski-Pohjanmaan työikäinen väestö kehittyy tulevaisuudessa Etelä-Pohjanmaata otollisemmin. Osasyynä tähän on maahanmuutto. Etenkin Pohjanmaan asema kansainvälisessä muuttoliikkeessä on huomattavasti Etelä-Pohjanmaan asemaa vahvempi. Koska maahanmuuttajat ovat pääasiassa nuoria tai nuoria aikuisia, maahanmuutto vaikuttaa pitkäjänteisesti alueen työikäisen väestön ja laajemmin koko väestön kehitykseen.

2010-luvun aikana maahanmuutto oli ainoa dynaaminen väestönkehityksen osatekijä Etelä-Pohjanmaan maakunnassa sekä useimmissa maakunnan kunnissa. Sama pätee väestöennusteisiin. Nettomaahanmuutosta huolimatta Etelä-Pohjanmaan asema kansainvälisessä muuttoliikkeessä jää heikoksi. Maakuntaan kohdistuu asukaslukuun suhteutettuna kaikista Suomen

maakunnista vähiten maahanmuuttoa, ja maakunnan keskuskaupunki Seinäjoen asema kansainvälisessä muuttoliikkeessä on heikoin C23-kaupungeista. Myös maakunnan nettomaahanmuutto on ollut 2000-luvulla vähäisintä kaikista maakunnista.

Jos Etelä-Pohjanmaalla halutaan vastata tulevan väestönkehityksen ja työvoiman kehityksen haasteisiin, Etelä-Pohjanmaan aseman vahvistaminen maahanmuutossa tulee nostaa keskiöön maan sisäisen veto- ja pitovoiman ohella. Vaikka syntyvyyden kasvattamista on myös esitetty kansallisella tasolla ratkaisuksi työvoiman kehitykseen, on tärkeä huomioida, että seuraavan 20–25 vuoden aikana työvoimaa voidaan kasvattaa vain muuttoliikkeellä, sillä 2020-luvun alussa syntynyt lapsi siirtyy työmarkkinoille vasta 2040-luvulla.

2.2 Maahanmuutto Etelä-Pohjanmaalla

Etelä-Pohjanmaan maahanmuutto-ohjelman taustaksi tehty tilasto- ja aineistotarkastelu paljastaa maakunnan maahanmuuton dynamiikassa kolme keskeistä heikkoutta, joihin vastaaminen on avainasemassa 2020- ja 2030-luvuilla:

1. **Maahanmuuton vähäisyys.** Etelä-Pohjanmaa on etenkin naapurimaakuntiin verrattuna merkittävästi jäljessä maahanmuutossa ja maahanmuuttajien houkuttelussa. Tällä hetkellä Etelä-Pohjanmaalle kohdistuu asukaslukuun suhteutettuna kaikista maakunnista vähiten maahanmuuttoa. Maakuntaan kohdistuvan maahanmuuton täytyisi kohota merkittävästi yli nykyisen keskimääräisen maakunnan maahanmuuton tason, jotta maahanmuuton kasvu vahvistaisi olennaisesti esimerkiksi työvoiman kehitystä.
2. **Pitovoima maahanmuuttajien ryhmässä maan sisällä.** Etelä-Pohjanmaa menettää merkittävän osan maahanmuuttajista maan sisäisessä muuttoliikkeessä. Vieraskielisen väestön muuttokäyttäytyminen maan sisäisessä muuttoliikkeessä eroaa kotimaisista kieliryhmistä, ja vieraskielisten muutot keskittyvät kotimaisia kieliryhmiä vahvemmin etenkin Uudellemaalle. Etelä-Pohjanmaan vetovoima vieraskielisten ryhmässä (maan sisällä) on suhteellisen vahva, mutta pitovoima vieraskielisten ryhmässä on neljänneksi heikoin kaikista maakunnista. Siksi pitovoiman vahvistaminen vieraskielisten ryhmässä on yhtä keskeistä kuin maahanmuuton lisääminen väestönkehityksen haasteisiin vastaamiseksi.

3. **Maahanmuuttajien kotouttaminen ja työllistäminen.** Etelä-Pohjanmaalla muiden maiden kansalaisten työllisyystilanne on merkittävästi heikompi kuin Suomen kansalaisten. Syyt tähän ovat moninaiset ja osin tilastoinnin tuottamaa harhaa¹, mutta maahanmuuttajien onnistunut kotouttaminen sekä työllistäminen maakuntaan on avainasemassa sekä pitovoiman että maakunnan elinvoiman vahvistamiseksi.

2030-luvun aikana koko maan väkiluku uhkaa kääntyä laskuun ja maakuntien välinen kilpailu asukkaista, työvoimasta, opiskelijoista, osaajista, resursseista ja investoinneista kiihtyy. Etelä-Pohjanmaan asema tässä kilpailussa on periaatteessa vahva, mutta heikko ennakoitu väestönkehitys varjostaa tulevaisuutta.

Etelä-Pohjanmaa on koko muun maan tavoin kansainvälistynyt 2000-luvulla, ja maahanmuuton merkitys korostuu entisestään 2020- ja 2030-luvuilla.

Maahanmuutto voi osin ratkaista Etelä-Pohjanmaan nykypäivän ja tulevaisuuden ongelmia. Maakunnan yhteisen tietopohjan ja ymmärryksen pohjalta muodostetaan ratkaisut tulevaisuuden haasteisiin ja tartutaan tulevaisuuden mahdollisuuksiin. Tämän maahanmuutto-ohjelman tavoitteena on mahdollistaa näiden ratkaisujen hahmottaminen ja löytäminen maakunnan ja alueen kuntien toimesta.

¹ Ulkomaan kansalaisten työllisyysastetta vääristävät maassaoloaika ja kansalaisuuden mahdollinen vaihtuminen: ulkomaan kansalaisten ryhmästä siirtyy Suomen kansalaisten ryhmään pidempään maassa olleita ja oletettavasti hyvin integroituneita henkilöitä, joiden työllisyysaste on maassa lyhyemmän aikaa olleita korkeampi.

3 Visio ja päätavoite

3.1 Visio

Etelä-Pohjanmaa on turvallinen koti maahanmuuttajille.

Maakunta, kunnat, oppilaitokset, yritykset ja järjestöt mahdollistavat sujuvan kotoutumisen, pysyvän työllistymisen ja hyvän elämän.

3.2 Päätavoite

Etelä-Pohjanmaan maahanmuutto-ohjelman päätavoitteena on tasapainottaa maakunnan väestönkehitystä kaksinkertaistamalla nettomaahanmuutto vuoden 2019 tasoon verrattuna.

Ohjelmalla vahvistetaan maakunnan pitovoimaa vieraskielisten keskuudessa, varmistetaan osaavan työvoiman saatavuus ja parannetaan maahanmuuttajien työllisyyttä ja koulutustasoa sekä kokonaisvaltaista hyvinvointia.

4 Maahanmuutto-ohjelman teemat ja sisältö

Etelä-Pohjanmaan maahanmuutto-ohjelmassa on neljä sisältöteemaa, jotka mukailevat työ- ja elinkeinoministeriön kotoutumisen, kotoutumisen edistämisen ja etnisten suhteiden valtakunnallista seurantajärjestelmää.² Sisältöteemat ovat myös OECD:n ja EU:n käyttämien viitekehysten mukaisia.

Maahanmuutto-ohjelman sisältöteemat ovat:

1. Työllisyys
2. Koulutus
3. Terveys, hyvinvointi ja asuminen
4. Kaksisuuntainen kotoutuminen.

Kullekin sisältöteemalle on määritelty tavoitteet ja mittarit sekä listattu esimerkkejä mahdollisista ohjelmaa toteuttavista toimenpiteistä.

Seuraavissa alaluvuissa on esitelty ohjelman sisällöllinen kokonaisuus sekä lyhyt taustoitus kullekin sisältöteemalle.

4.1 Työllisyys

Etelä-Pohjanmaalla maahanmuuttajataustaisten henkilöiden työllisyystilanne on Suomen kansalaisten tilannetta heikompi, mutta silti parempi kuin valtaosassa muita maakuntia. Maakunnan vahva työllisyystilanne tarjoaa työllistymisen mahdollisuuksia kansalaisuudesta ja kielestä riippumatta.

Vuonna 2022 ollaan tilanteessa, jossa lähes kaikilla aloilla (julkinen ja yksityinen mukaan lukien) on pulaa työvoimasta. Etelä-Pohjanmaan väestönkehitys ja sen ennusteet näyttävät erityisesti työikäisen väestön osalta isoa lovea vuoteen 2040 mennessä. Akuutin työvoimapulan ja pidemmän aikavälin työmarkkinoilta poistuman näkökulmasta työperäinen maahanmuutto ja maahanmuuttajien työllisyys ovat keskeisiä edellytyksiä maakunnan pärjäämiselle.

² Kotoutumisen, kotoutumisen edistämisen ja etnisten suhteiden valtakunnallinen seurantajärjestelmä: <https://tem.fi/kotouttamisen-seuranta>, linkki tarkistettu 15.8. klo 15.31

Tavoitteet:

- **Maahanmuuttajien työllisyysasteen nostaminen**
Maahanmuuttajien työllisyysaste vaihtelee Etelä-Pohjanmaalla kansalaisuuden mukaan. Maahanmuuttajien työllisyystilanne on Suomen kansalaisia heikompi, mutta silti parempi kuin monessa muussa maakunnassa.
- **Kuntien, oppilaitosten, yritysten, henkilöstöpalveluyritysten, ELY-keskuksen ja TE-toimiston välisen yhteistyön tiivistäminen**
Moni toimija kohdistaa työllistymistä edistäviä toimenpiteitä maahanmuuttajien heterogeeniseen ryhmään. Vuorovaikutuksen tiivistäminen, parempi tiedonkulku ja toimenpiteiden koordinointi nähdään keskeisinä keinoina palvelukokonaisuuden selkeyttämiseksi.
- **Maahanmuuttajien työllistymispolun sujuvoittaminen ja nopeuttaminen**
Maahanmuuttajien kotoutumisen näkökulmasta työllistyminen on varmin keino juurruttaa ihmisiä suomalaiseen yhteiskuntaan. Nopea ja sujuva työllistyminen on kaikkien yhteinen intressi.

Mittarit:

- Vieraskielisten työllisyysaste (ELY-keskus, Etelä-Pohjanmaan työllisyyskatsaus)
- Yrittäjien osuus työllisistä vieraskielisten ryhmässä (kotoutumisen tietokanta)
- Koulutettujen muiden maiden kansalaisten sijoittuminen (OPH, Vipunen)

Esimerkkejä mahdollisista toimenpiteistä:

- Tehdään kokeiluja kansainvälisen rekrytoinnin vauhdittamiseksi (ml. toimenpiteet lähtömaassa, yritysvierailut ja yritysten rohkaiseminen vieraskielisten palkkaamiseen, anonyymi rekrytointi)
- Lisätään työnantajien osaamista monimuotoisuudesta ja sen merkityksestä työnantajakuvalle, rekrytointi- ja perehdytysosaamiselle ja monimuotoisuuden johtamiselle esimerkiksi Imago-valmennusten avulla

- Vahvistetaan osaamista maahanmuuttajien neuvonnassa ja ohjaamisessa maakunnallisen Welcome Officen avulla
- Lisätään yritysneuvontaa maahanmuuttajille

4.2 Koulutus

Maahanmuuttajien kotoutumisessa koulutuksella on keskeinen merkitys. Koulutus ajatellaan tässä yhteydessä laajasti siten, että se kattaa kielikoulutuksen lisäksi myös ammatillisen ja korkea-asteen koulutuksen.

Tilastojen perusteella korkeakoulusta valmistuneista muiden maiden kansalaisista noin 60 prosenttia on edelleen Etelä-Pohjanmaalla vuosi valmistumisen jälkeen. Ammatillisesta koulutuksesta valmistuneista osuus on noin puolet. Maahanmuutto-ohjelmalla halutaan vauhdittaa maahanmuuttajien pääsyä opintoihin ja vahvistaa heidän kiinnittymistään alueelle.

Tavoitteet:

- **Kattavasti tarjolla olevan tutkinto- ja kielikoulutuksen kehittäminen maahanmuuttajille**
Etelä-Pohjanmaalla on tunnistettu tarve kehittää maahanmuuttajille suunnattua tutkinto- ja kielikoulutusta. Erityinen painopiste nähdään koulutuksen saatavuudella ja saavutettavuudella erilaiset elämäntilanteet ja lähtökohdat huomioiden. Myös muita maahanmuuttajille suunnattuja koulutussisältöjä ja niiden toteutusmuotoja halutaan monipuolistaa.
- **Oppilaitosten ja työpaikkojen välisen yhteistyön kehittäminen (mm. ohjaus, mentorointi ja valmennus)**
Maakunnassa on tunnistettu haasteita maahanmuuttajien koulutuksen aikaisten ja opintoihin sisältyvien harjoittelupaikkojen löytymisessä. Maahanmuutto-ohjelmalla halutaan parantaa vuorovaikutusta ja keskinäistä ymmärrystä oppilaitosten ja työpaikkojen välillä. Maahanmuuttajat tarvitsevat harjoittelun ja koulutuksen jälkeisen työllistymisen tueksi henkilökohtaista ohjausta ja neuvontaa.
- **S2-opetuksen (suomi toisena kielenä) ja suomenkielisen koulutuksen kehittäminen (mm. koulutusmuodot ja sisällöt)**

Suomen kielen hallinta on erityisen tärkeää kotoutumisen ja työelämään kiinnittymisen kannalta. Etelä-Pohjanmaalla nähdään tarve kehittää S2-opetuksen muotoja nykyistä monipuolisemmiksi ja siten mahdollistaa eritaustaisten maahanmuuttajien kielitaidon kehittyminen.

Mittarit:

- Suomen tai ruotsin kielen taito (kotoutumisen indikaattori 2018, 2025)
- Vieraskielisen 15 vuotta täyttäneen väestön koulutus rakenne äidinkielen ja asuinkunnan mukaan (Vipunen)
- Muita kuin kotimaisia kieliä äidinkielenään puhuvien tutkinto-opiskelijoiden määrä

Esimerkkejä mahdollisista toimenpiteistä:

- Lisätään työpaikoilla annettavaa kielitukea ja työhönvalmennusta
- Käynnistetään maakunnallinen kielikoulutuksen kehittämishanke (monimuotoiset koulutusmuodot ja sisällöt)
- Perustetaan laaja, hyviä käytäntöjä vaihtava ohjausryhmä maahanmuutto-ohjelman koulutusteemaan (mm. alueellisen Talent Hub -verkoston hyödyntäminen)
- Tarjotaan stipendejä mm. yleisen kielitutkinnon suorittamisesta

4.3 Terveys, hyvinvointi ja asuminen

Terveyteen, hyvinvointiin ja asumiseen liittyvät palvelut ovat osa sujuvaa arkea ja kotoutumista. Etelä-Pohjanmaalla on haasteita esimerkiksi palvelujen saavutettavuudessa muilla kuin kotimaisilla kielillä. Asiointi ja palvelujen käyttö edellyttää myös liikkumista asuinpaikan ja palvelupisteiden välillä, eikä kaikilla maahanmuuttajilla ole liikkumiseen yhtäläisiä mahdollisuuksia.

Etelä-Pohjanmaalla nähdään myös iso potentiaali siinä, miten erilaiset vapaa-ajan tapahtumat ja verkostot voivat olla edesauttamassa kotoutumista. Urheiluseurat, yhdistykset ja järjestöt järjestävät monipuolista toimintaa, joihin osallistuminen

vauhdittaa paitsi kotoutumista, myös lisää kokonaisvaltaista hyvinvointia maahanmuuttajien keskuudessa.

Tavoitteet:

- **Maakunnallisten ohjaus- ja neuvontapalveluiden vakiinnuttaminen (matalan kynnyksen yhden luukun palvelut työnantajille ja työnhakijoille)**
Maahanmuuttajilla on tunnistettu tarpeita matalan kynnyksen palvelulle, jonka kautta pystyy järjestämään sekä työllistymiseen liittyviä asioita että laajemmin omaan arkeen liittyviä palveluja. Tärkeää on koota ja vakiinnuttaa maakuntatasolla maahanmuuttajien tarvitsemat ohjaus- ja neuvontapalvelut, jotta kunnissa voidaan täyttää uudistuvan kotouttamislain velvoitteet.
- **Perheiden kotoutumisen tukeminen**
Maahanmuuttajat tulevat erilaisista taustoista: osa yksin, osa perheensä kanssa. Perheiden kotouttaminen ja perheenjäsenten asioiden käsittely yhdellä kertaa on tunnistettu tärkeäksi osaksi sujuvaa kotoutumisprosessia.
- **Kattavan maahanmuuttajien koordinaattoritoiminnan kehittäminen**
Kuntien välillä on huomattavia eroja kotoutumispalveluissa. Maakunnassa nähdään tärkeäksi se, että onnistutaan kehittämään yhdenvertaiset palvelut kaikille maahanmuuttajille riippumatta kotikunnasta. Tässä koordinaattoritoiminnalla ja sen kehittämisellä on merkittävä rooli.
- **Vapaa-ajan rakenteisiin (esim. harrastuksiin, seura- ja järjestötoimintaan) kotouttamisen vahvistaminen**
Julkinen palvelujärjestelmä hoitaa maahanmuuttajien asioita ja kotoutumista lainsäädännössä määritellyllä tavalla. Kotoutumisen vauhdittamiseksi maahanmuuttajia tulisi saada nykyistä nopeammin ja laaja-alaisemmin mukaan esimerkiksi seura-, järjestö- ja yhdistystoimintaan, minkä kautta maahanmuuttajille syntyy luontaisia kontakteja muuhun väestöön. Samalla voidaan aktivoida uusia jäseniä kolmannen sektorin toimintaan.

Mittarit:

- Perheet kansalaisuuden ja perhetyypin mukaan (kotoutumisen tietokanta 2006–)
- Koettu terveydentila (kotoutumisen indikaattori 2018, 2025)

Esimerkkejä mahdollisista toimenpiteistä:

- Kehitetään ja parannetaan terveystalvelujen saavutettavuutta (mm. kielet, kanavat, tulkkausapu)
- Vahvistetaan seura- ja järjestötoimintaa ja parannetaan edellytyksiä tapahtumien järjestämiselle
- Vahvistetaan puolison ja sukulaisten houkuttelua ja asettautumista tukevaa toimintaa lähtömaissa
- Parannetaan maahanmuuttajien liikkumismahdollisuuksia julkisen sektorin ja yritysten välisen yhteistyön avulla

4.4 Kaksisuuntainen kotoutuminen

Etelä-Pohjanmaalla on tunnistettu, että maahanmuuttajien onnistunut kotoutuminen ja integraatio paikalliseen yhteisöön edellyttävät merkittävää asennemuutosta myös meiltä eteläpohjalaisilta. Etelä-Pohjanmaa ei lähtökohtaisesti näyttäyty muualle Suomeen avoimena ja suvaitsevaisena maakuntana.

Maahanmuutto-ohjelmassa halutaan nähdä kotoutuminen kaksisuuntaisena prosessina. Vähintään yhtä tärkeää maahanmuuttajien palvelujen järjestämisen rinnalla on se, miten onnistutaan muokkaamaan paikallisten asenteita nykyistä paremmin erilaisuutta sietäväksi ja erilaisia kulttuureja, kieliä ja ihonväriä hyväksyväksi.

Tavoitteet:

- **Kotoutumisen vauhdittaminen ja pitovoiman vahvistaminen**
Etelä-Pohjanmaa kärsii maan sisäisessä muuttoliikkeessä huomattavia muuttotappioita vieraskielisten ryhmässä. Toisin sanoen, maahanmuuttajat eivät juurru maakuntaan vaan hakeutuvat muualle.
- **Järjestöjen ja seurakuntien roolin vahvistaminen kotoutumisessa**
Kotoutuminen on laaja-alainen kokonaisuus. Maahanmuuttajien onnistuneen kotoutumisen ja juurtumisen tueksi on saatava laaja-alaisemmin mukaan erilaiset järjestöt ja seurakunnat. Kolmannella sektorilla kaikkineen voisi olla nykyistä huomattavasti merkittävämpi rooli sujuvan arjen rakentamisessa maahanmuuttajille.
- **Maahanmuuttajien vertaistukeen perustuvan toiminnan kehittäminen**
Vertaistuki on tunnustettu myös kotoutumisessa erittäin tärkeäksi ja konkreettiseksi tueksi maahanmuuttajille. Maahanmuutto-ohjelmalla halutaan vahvistaa kotoutumisen yhteydessä tarjottavaa vertaistukea alueelle juurtuneilta maahanmuuttajilta.

Mittarit:

- Osallistuminen järjestettyyn toimintaan (kotoutumisen indikaattori 2018, 2025)
- THL:n osallisuusindikaattori (maakunnassa tehtävä kysely)
- Yhteenkuuluvuuden tunne (kotoutumisen indikaattori 2018, 2025)

Esimerkkejä mahdollisista toimenpiteistä:

- Vahvistetaan myönteistä viestintää maahanmuutosta (mm. uutisointi, sosiaalinen media, tarinat)
- Vahvistetaan kuntien tukea 3. ja 4. sektorin järjestämälle toiminnalle (mm. Opitaan elämään yhdessä -toiminta, WIISEn toiminta)
- Käynnistetään maakunnallinen, kuntien välinen kotoutumiskilpailu

5 Ohjelman toimeenpano ja seuranta

Etelä-Pohjanmaan maahanmuutto-ohjelman toimeenpanossa keskeinen rooli on maakunnan toimijoilla: yrityksillä, kunnilla ja kuntayhtymillä, maakunnalla, oppilaitoksilla, järjestöillä ja yhdistyksillä sekä kaikilla eteläpohjalaisilla.

Ohjelman toimeenpanoon ei ole varattu erillistä rahoitusta. Sen sijaan ohjelmaa toteutetaan käytettävissä olevin resurssein joko hankerahoituksena tai osallistujien omarahoituksena.

Ohjelmassa on määritelty mittareita sisältöteemojen etenemisen seurannaksi. Mittareiden määrittelyn keskeisenä lähtökohtana oli tietojen saatavuus ja seurannan automaattisuus. Siksi mukana on vain vähän erikseen kerättäviä indikaattoreita.

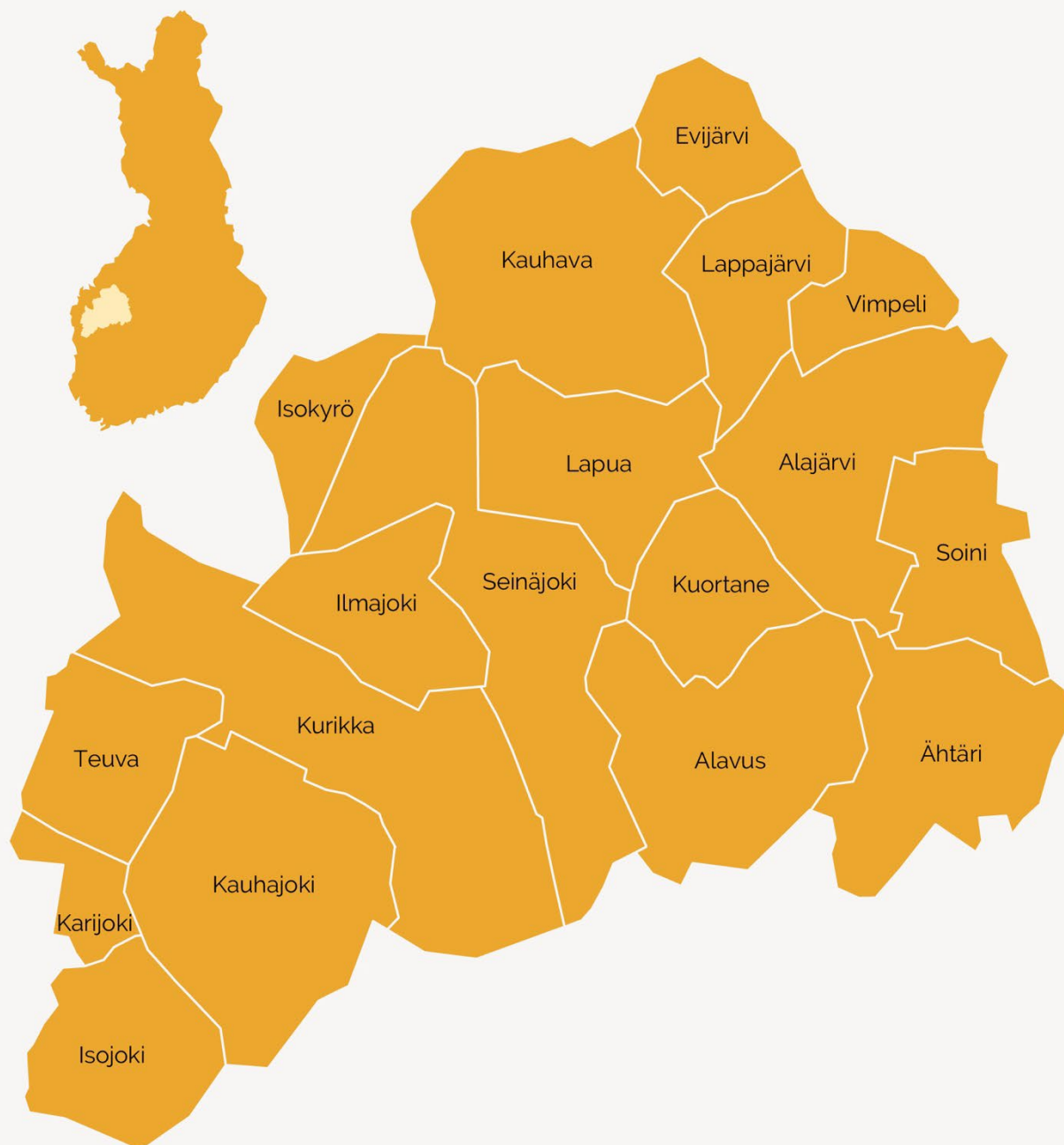
MDI ehdottaa, että ohjelman toimeenpanon seuranta osoitetaan maakuntahallituksen tehtäväksi. Lähtökohtana voi pitää, että ohjelman toteuttavista toimenpiteistä ja tavoitteiden etenemisestä raportoidaan vuosittain erikseen sovittavana ajankohtana normaalien kokousten yhteydessä. Etelä-Pohjanmaan liiton viranhaltijat vastaavat mittaritietojen kokoamisesta ja raportoinnista maakuntahallitukselle.

Ohjelman toimeenpanossa keskeistä on maakunnan toimijoiden yhteisen tekemisen tiivistäminen. Siksi MDI ehdottaa, että ohjelman seurantaryhmä (maakuntahallitus) tekisi vuosittain itsearviointin ohjelman toimeenpanosta ja eri organisaatioiden keskinäisen yhteistyön toimivuudesta. Keskeiset sidosryhmät voitaisiin kutsua keskustelemaan ohjelman toimeenpanosta ja yhteistyöstä: mikä toimii ja mikä ei, missä on edistytty ja missä ei. Tämä auttaisi kokonaisuutena suuntaamaan toimijoiden yhteistä tekemistä ohjelman tavoitteiden mukaiseksi. Samalla voitaisiin tarvittaessa tehdä tarkennuksia ohjelman tavoitteisiin ja toimeenpanoon.

Seuraavalla sivulla olevaan taulukkoon on koottu maahanmuutto-ohjelman mittarit, niiden lähtöarvot ja tavoitteet.

Taulukko 1. Maahanmuutto-ohjelman mittarit, lähtöarvot ja tavoitteet

Sisältöteema	Mittari	Lähtöarvo (vuosi)	Tavoite
Työllisyys	Ulkomaalaiset työttömät	271 (työttömät, kesäkuu 2022)	määrä laskee
	Vieraskielisten työllisten määrä	1972 (työlliset, 2020)	määrä kasvaa
	Yrittäjien osuus työllisistä (vieraskielisten ryhmässä)	202 (2020)	määrä kasvaa
	Koulutettujen muiden maiden kansalaisten sijoittuminen 1 v valmistumisesta	Ammattikoulu 51,9 % AMK 59,5 % (vuosina 2010–2020)	osuus kasvaa
Koulutus	Suomen tai ruotsin kielen taito	Keskitaso/erinomainen 72,9 %	osuus kasvaa
	Vieraskielisten 15 vuotta täyttäneen väestön koulutus rakenne äidinkielen ja asuinkunnan mukaan	Ei perusasteen jälkeistä tutkintoa 2040 (2020)	määrä vähenee
	Muita kuin kotimaisia kieliä äidinkielenään puhuvien tutkinto-opiskelijoiden määrä	1 787 (2020)	määrä kasvaa
Terveys, hyvinvointi ja asuminen	Perheet kansalaisuuden ja perhetyypin mukaan (=perheessä molemmat aikuiset tai ainoa aikuinen ulkomaan kansalaisia JA perheessä toinen aikuinen ulkomaan kansalainen)	1 297 (2020)	määrä kasvaa
	Koettu terveydentila (=hyväksi koettu terveydentila)	62,2 % (2018)	osuus kasvaa
Kaksisuuntainen kotoutuminen	Osallistuminen järjestettyyn toimintaan (=osallistuu vähintään kerran kuukaudessa)	78,1 % (2018)	osuus kasvaa
	THL:n osallisuusindikaattori (=10 väittämää)	Jokseenkin tai täysin samaa mieltä olevien osuus	osuus kasvaa
	Yhteenkuuluvuuden tunne (suomalainen tai kaksoisidentiteetti)	73,0 % (2018)	osuus kasvaa

www.eplitto.fi

Kampusranta 9 C / PL 109 / 60101 Seinäjoki

ETELÄ-POHJANMAAN LIITTO

Regional Council of South Ostrobothnia